

Lantbrukarnas engagemang för föreningarna ökar – men förtroendet minskar

Det finns en risk att en företagsledning inte sköter företaget precis som ägarna vill. Denna risk uppges – med rätt eller orätt – vara stor i kollektivt ägda organisationer som kooperativa föreningar. Många medlemmar engagerar sig helt enkelt inte i hur företaget sköts.

I detta läge krävs att ledningen måste se till helheten och de långa perspektiven. Ledningen bör därmed låta sig styras av de djupare värderingar som ligger bakom medlemmarnas handlande och låtande. Detta är en extra stor utmaning, eftersom lantbrukarnas syn på sina kooperativa företag förändras över tiden. I och med att föreningarna därmed ändrar karaktär över tiden måste kooperativa företag ha olika ledningsfilosofier under olika tidsepoker.

ÄNDRAD UPPFATTNING

Konsekvenserna av förändrade medlemsuppfattningar är i fokus i en artikel från SLUs ekonomiinstitution. Karin Hakelius och Helena Hansson jämförde data från enkäter som genomfördes bland svenska lantbrukare 1993 och 2013. Vid båda tillfällena användes samma frågor om böndernas inställning till att delta i den medlemsdemokratiska processen. I artikeln redovisas de frågor som lantbrukarna ombads ta ställning till. Det gäller ett stort antal frågor om lantbrukarnas förtroende för och engagemang i den medlemsdemokratiska processen.

En lantbrukare kan ha mer eller mindre förtroende för en kooperativ förenings styrelse och ledning, liksom för föreningen som helhet och för andra medlemmar, samt för kooperativt företagande i allmänhet. Det centrala i begreppet förtroende är att man vågar utsätta sig för risker i samvaron med andra aktörer, fastän man egentligen inte kan veta om dessa andra är att lita på.

ENGAGEMANG I FORM AV INSATS

Engagemang är ett begrepp med flera dimensioner. Generellt gäller att man engagerar sig mera i någonting när det skänker tillfredsställelse. Att en lantbrukare vill vara medlem och betala en medlemsinsats är ett uttryck för engagemang och likaså när medlemmen handlar med föreningen. Uppenbart finns ett engagemang när lantbrukaren deltar i medlemsdemokratin och då kan det gälla att man tar till sig information om föreningens verksamhet, deltar vid möten eller kandiderar för förtroendeuppdrag.

Det finns kopplingar mellan förtroende och engagemang. Om man anser sig kunna ha förtroende för andra, är det mera sannolikt att man vågar ha relationer till dessa. Denna relation är dock inte alldeles självklar. Det kan ju senare visa sig att den man litade på inte förtjänar ens förtroende.

FÖRTROENDE OCH ENGAGEMANG

En finess i studien är att respondenterna ombads att ta ställning till hur de ser på den kooperativa företagsmodellen som sådan och hur de ser på de kooperativa företagen i deras närhet. I båda fallen gällde det förtroende samt engagemang.

Studiens första uppgift var att fastlägga om respondenterna verkligen har tydliga uppfattningar om dessa förhållanden. Det visade sig att bönderna hade sådana uppfattningar. I den statistiska analysen framträdde just förtroende och engagemang tydligt i båda studierna.

Nästa fråga gällde vilka förändringar som har ägt rum från 1993 till 2013. Det borde ju ha hänt mycket under dessa 20 år, då vi har haft EU-inträde med omfattande import och prispress som följd. Flera kooperativa föreningar har fusionerats in i andra eller blivit sålda. Alltså trodde författarna att lantbrukarna ändrat uppfattningar i stor utsträckning. Det visade sig dock inte vara så enkelt.

OLIKA HÅLL

Siffrorna tyder på att lantbrukarnas kooperativa engagemang har ökat under de studerade åren. Föreningarna har blivit viktigare för lantbrukarna. Däremot har förtroendet sjunkit. Uppfattningen att engagemang är viktigt var starkare år 2013 än 1993. Samtidigt har böndernas värdering av medlemsinflytandet gått åt motsatt håll. De upplever att deras möjligheter att påverka försvagats.

Omedelbart skulle man inte förvänta sig att medlemmarnas engagemang skulle stiga samtidigt som deras förtroende sjunker. Författarna föreslår en förklaring, nämligen att lantbrukarna tycker att Kooperation som idé är bra och den attityden har stärkts under åren. Man gillar alltså företagsformen men tycker inte att den fungerar när föreningarna blir större och avstånden mellan medlem och förtroendevald ökar.

Vill du läsa mera:

Karin Hakelius och Helena Hansson (2016). *Measuring Changes in Farmers' Attitudes to Agricultural Cooperatives: Evidence from Swedish Agriculture 1993-2013. Agribusiness – An International Journal*, 32 (4), p. 531-546.

Jerker Nilsson, Institutionen för ekonomi, SLU Uppsala

